

DiSKAR

İŞSİZLİK VE İSTİHDAM RAPORU

KRİZİN BİRİNCİ YILINDA:

7 MİLYON 305 BİN GERÇEK İŞSİZ

1 MİLYON 916 BİN KADIN İŞSİZ

**3 MİLYON 516 BİN GENÇ NE EĞİTİMDE
NE İSTİHDAMDA**

15 Kasım 2019

DİSKAR İŞSİZLİK VE İSTİHDAM RAPORU

Kasım 2019

Bu araştırma **Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi (DİSK-AR)** tarafından hazırlanmış ve 15 Kasım 2019 tarihinde kamuoyuna sunulmuştur. Araştırma DİSK-AR kaynak gösterilerek kullanılabilir.

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

Adres: Dikilitaş Mahallesi Eren Sokak No: 4 Beşiktaş, İstanbul

Tel: (0212) 291 00 05 – 291 00 06 – 258 19 66 – 258 19 67

Faks: (0212) 240 42 09 ve (0212) 296 91 24

GSM: (0533) 276 47 23

Web: www.disk.org.tr

e-posta: diskar@disk.org.tr

Sosyal medya (Facebook, Twitter, Instagram): @diskinsesi @disk_arastirma

ÖZETLE İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ

- Krizin 1. Yılında İşsizlik Artmaya Devam Ediyor
- **Haziran-Temmuz-Ağustos Aylarında İşsizlik Arttı**
- İstihdamda Düşüş Sürüyor: 1 Yılda 762 Bin Kişi Azaldı (Mevsim Etkisinden Arındırılmış)
- **GENÇ İŞSİZLİĞİNDE ZİRVE: YÜZDE 27,4** (Mevsim Etkisinden Arındırılmış)
- Tarım Dışı Genç Kadın İşsizliğinde Rekor: Yüzde 42,6
- **İşsiz Sayısı 976 Bin Kişi Arttı** (Mevsim Etkisinden Arındırılmış)
- Dar Tanımlı İşsizlik Yüzde 11,3'ten Yüzde 14,2'ye Yükseldi (Mevsim Etkisinden Arındırılmış)
- **Geniş Tanımlı İşsizlik Yüzde 20,6**
- Geniş Tanımlı İşsiz Sayısı 7 Milyon 305 Bin
- **Tarım Dışı İşsizlik Yüzde 16,6** (Mevsim Etkisinden Arındırılmış)
- Sigortalı İşçi Sayısı Bir Yılda 413 Bin Azaldı
- **Kayıt Dışı Çalışanların Oranı Yüzde 36,1'e Yükseldi**

KRİZİN 1. YILINDA İŞSİZLİK ARTMAYA DEVAM EDİYOR

GENÇ VE KADIN İŞSİZLİĞİ TÜRLERİNDE PATLAMA YAŞANIYOR

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi (DİSK-AR) **Türkiye İstatistik Kurumunun** (TÜİK) 15 Kasım 2019 günü açıkladığı Ağustos 2019 dönemi Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçları ile Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) Ağustos 2019 verilerini değerlendirdi.

Krizin 1. yılında işsizlik artıyor, istihdamdaki azalış sürüyor. Ağustos 2018'de 3 milyon 666 bin olan **mevsim etkisinden arındırılmış dar tanımlı işsiz sayısı** Ağustos 2019'da 976 bin artarak **4 milyon 642 bine** yükseldi. **Mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı** bir önceki yılın aynı ayına göre 2,9 puan artarak yüzde 11,3'den yüzde 14,2'ye yükseldi. Tarım, inşaat ve turizm mevsimi olan Haziran-Temmuz-Ağustos aylarında da işsizlik arttı. Hem mevsim etkisinden arındırılmış hem de arındırılmamış işsizlik oranlarında tırmanma yaşanırken, **en yoğun artış genç ve kadın işsizliğinde** gerçekleşti.

Ücretsiz aile işçilerinin yoğun olduğu tarım sektörü hariç tutulduğunda tarım dışı işsizlikte ki artış da dikkat çekicidir. Ağustos 2018'de yüzde 13,2 olan **mevsim etkisinden arındırılmış tarım dışı işsizlik** Ağustos 2019'da yüzde 16,6'ya yükseldi.

DİSK-AR tarafından hesaplanan **geniş tanımlı işsiz sayısı** krizin başladığı ay olan Ağustos 2018'de 6 milyon 352 bin iken Ağustos 2019'da **7 milyon 305 bine** yükseldi. Geniş tanımlı işsizlik oranı 953 bin kişi arttı. Ağustos 2019'da geniş tanımlı işsizlik oranı **yüzde 20,6** olarak hesaplandı.

İşsizliğin düzenli yükselişi en çok gençleri, genç kadınları ve ne eğitimde ne istihdam olanları (NEET) etkiledi. **Mevsim etkisinden arındırılmış genç işsizliği** 2018 Ağustos ayında yüzde 20,7 iken Ağustos 2019'da 6,6 puan artarak 27,3'e yükseldi.

Ağustos 2018'de yüzde 15,1 olan mevsim etkisinden arındırılmamış **kadın işsizliği** 2,5 puan artarak Ağustos 2019'da yüzde 17,6 seviyesine yükseldi.

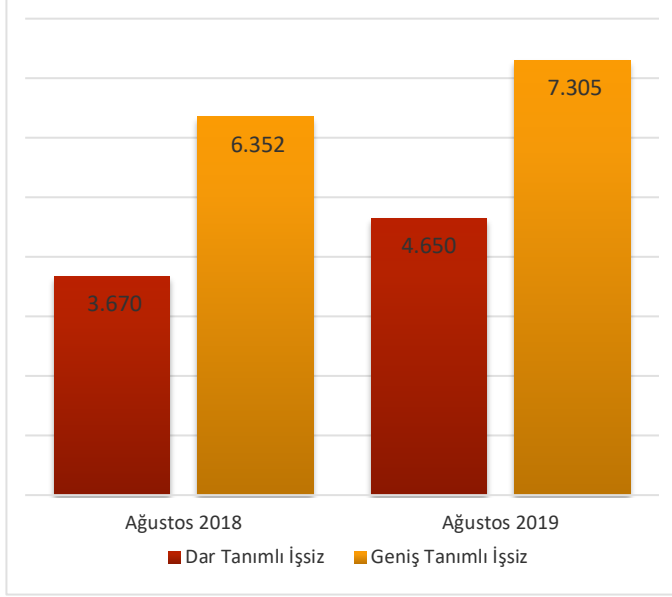
Tarım dışı genç kadın işsizliği ve genç işsizliği bu dönemde kadın işsizliği kategorisinde en çok artış gösteren işsizlik türü oldu. Genç kadın işsizliği Ağustos 2018'te 26,4 iken 8,2 puan artarak yüzde 34,6 oldu.

Ekonomik kriz ve sanayi üretimi ile büyümedeki daralmaya paralel olarak **istihdamda** da daralma devam ediyor. Dolayısıyla sadece işsizlik artmıyor istihdamda da büyük bir daralma yaşanıyor. Ağustos 2018'de 28 milyon 830 bin olan **mevsim etkisinden arındırılmış istihdam** 762 bin kişi azalarak Ağustos 2019'da 28 milyon 68 bine geriledi.

Mevsim etkisinden arındırılmamış istihdam son 1 yılda 789 bin kişi azalırken, kayıt dışı çalışanların sayısı 331 bin arttı. Bu durumda her 3 kişiden 1'i kayıt dışı çalışıyor.

İŞSİZLİK DİKİŞ TUTMUYOR!

Grafik 1: İşsiz Sayıları (Ağustos 2018-Ağustos 2019) (Bin)

Ağustos 2018’de 3 milyon 670 bin olan **mevsim etkisinden arındırılmamış dar tanımlı işsiz sayısı** Ağustos 2019’da 980 bin kişi artarak **4 milyon 650** bine yükseldi (Grafik1). Mevsim etkisinden arındırılmamış işsizlik oranı bir önceki yılın aynı ayına göre 2,9 puan artarak yüzde 14 olarak gerçekleşti.

Mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik Ağustos 2018’de yüzde 11,3 olan dar tanımlı mevsim etkisinden arındırılmamış işsizlik 2,9 puan artarak yüzde 14,2’ye yükseldi.

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Ağustos 2019, DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır

Yöntemsel Açıklama: Dar Tanımlı İşsizlik

TÜİK referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son 4 hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan 15 ve daha yukarı yaştaki kişileri işsiz olarak tanımlamaktadır. 2014 yılı öncesinde iş arama kriterinde referans dönemi olarak “son 4 hafta” yerine “son 3 ay” kullanılmaktaydı. Dar tanımlı işsizlik oranı işsizlerin işgücüne oranı olarak hesaplanır.

GENİŞ TANIMLI İŞSİZ 7 MİLYON 305 BİNE YÜKSELDİ

DİSK-AR tarafından hesaplanan **geniş tanımlı işsiz sayısı** Ağustos 2018’de 6 milyon 352 bin iken Ağustos 2019’da 953 bin artışla **7 milyon 305 bin** oldu. Geniş tanımlı işsizlik oranı Ağustos 2019’da **yüzde 20,6** olarak hesaplandı (Tablo 1).

Tablo 1: Geniş Tanımlı İşsizlik (Ağustos 2018-Ağustos 2019) (Bin)

İşsiz Türü	Ağustos 2018	Ağustos 2019	Fark
1) Dar tanımlı işsizler	3.670	4.650	980
2) Ümitsiz işsizler	506	613	107
3) İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar	1.648	1.635	-13
4) Zamana bağlı eksik istihdam	360	333	-27
5) Mevsimlik çalışanlar	168	74	-94
Toplam	6.352	7.305	953

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Ağustos 2019, DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

Yöntemsel Açıklama: Geniş Tanımlı İşsizlik

Dar tanımlı (standart) işsizlik oranı işgücü piyasalarındaki durumu bütün boyutlarıyla ortaya koyamıyor. Dar tanımlı/standart işsizlik hesaplarının taşıdığı kısıtlar ve sorunlar nedeniyle, işsizliğin gerçek boyutlarının anlaşılması için alternatif işsizlik hesaplamalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Alternatif işsizlik hesaplamaları konusunda en detaylı yöntemi Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) önermektedir. ILO geniş tanımlı işsizliği emeğin eksik kullanımı (labour underutiliation) olarak adlandırmakta ve standart işsizlik oranları yanında ülkeler için alternatif/geniş tanımlı işsizlik oranlarını da hesaplamaktadır. ILO geniş tanımlı işsizlik kapsamında zamana bağlı eksik istihdam edilenleri (kısa zamanlı çalışanları, mevsimlik çalışanları), standart işsizleri ve potansiyel işgücünü (halen çalışmayıp iş bulursa çalışmak isteyenleri) dahil etmektedir.

AB İstatistik Bürosu Eurostat da alternatif işsizlik oranlarına ilişkin düzenli veriler yayınlamaktadır. Eurostat kısmi zamanlı çalışanların eksik istihdamı, iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar ve iş arayıp hemen çalışmaya hazır olamayanlar başlıkları altında alternatif işsizlik hesaplamasına dahil etmektedir.

ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu geniş tanımlı işsizliği, "emeğin eksik kullanımının alternatif hesaplanması" (alternative measures of labor underutilization) başlığı altında resmi işsizlik oranı ile birlikte düzenli olarak hesaplayıp yayınlamaktadır. Örneğin Büro Ocak 2019'da ABD'de resmi işsizlik oranını 4,4 olarak hesaplarken, geniş tanımlı işsizliği 8,8 olarak hesaplamıştır.

TÜİK geniş tanımlı işsizlik verilerini açıklamasa da çeşitli kurum ve kişiler geniş tanımlı işsizlik oranlarını hesaplamaktadır. TİSK bir süre genişletilmiş işsizlik oranlarını hesaplayıp açıkladı ancak daha sonra bu hesaplamadan vazgeçti. TÜSİAD İşgücü piyasalarına ilişkin çeşitli çalışmalarında alternatif işsizlik hesaplamalarına yer verdi. DİSK-AR da uzun yıllardır geniş tanımlı işsizlik oranlarını hesaplamaktadır. Alternatif işsizlik hesaplamaları ayrı bir saha çalışmasına değil TÜİK tarafından açıklanan verilerde yer alan ham verilerin yeniden hesaplanmasıyla bulunuyor.

DİSK-AR'ın kullandığı geniş tanımlı işsizlik hesaplaması beş unsurdan oluşuyor: 1) dar tanımlı (standart) işsizler, 2) iş bulma ümidini kaybeden işsizler, 3) iş aramayan ancak çalışmaya hazır olan işsizler, 4) mevsimlik çalışanlar, 5) zamana bağlı eksik çalışanlar. Bu beş unsur TÜİK verilerinde ham olarak bulunmaktadır.

Zamana bağlı eksik istihdam: Referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer işinde/işlerinde toplam olarak 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu takdirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar: Çeşitli nedenlerle bir iş aramayan, ancak 2 hafta içinde işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir. İki alt başlıkta ele alınmaktadır:

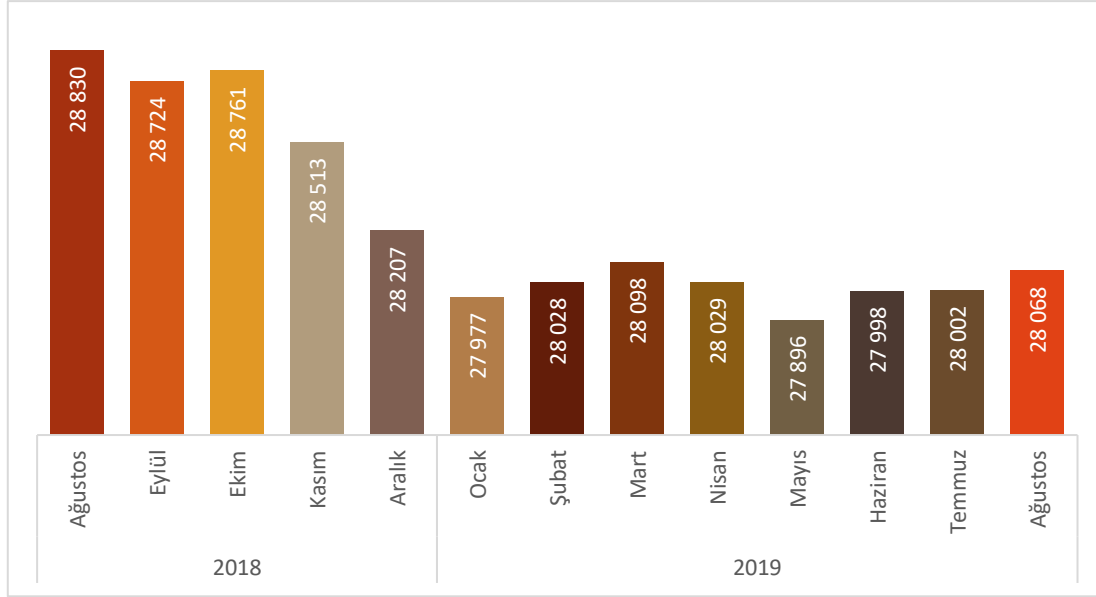
İş bulma ümidi olmayanlar: Daha önce iş aradığı halde bulamayan veya kendi vasıflarına uygun bir iş bulabileceğine inanmadığı için iş aramayan ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

Diğer: Mevsimlik çalışma, ev kadını olma, öğrencilik, irad sahibi olma, emeklilik ve çalışamaz halde olma gibi nedenlerle iş aramayıp ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

İSTİHDAMDAMDA 1 YILDA 762 BİN KİŞİLİK DARALMA

Ağustos 2018’de 28 milyon 830 bin olan **mevsim etkisinden arındırılmış** istihdam Ağustos 2019’da 28 milyon 68 bine geriledi. Krizin başladığı Ağustos 2018 ile Ağustos 2019 arasında istihdamdaki kayıp ise 762 bin olarak gerçekleşti (Grafik 2). Diğer bir ifadeyle 1 yıllık kriz döneminde 762 bin kişi istihdam dışında kaldı veya işini kaybetti.

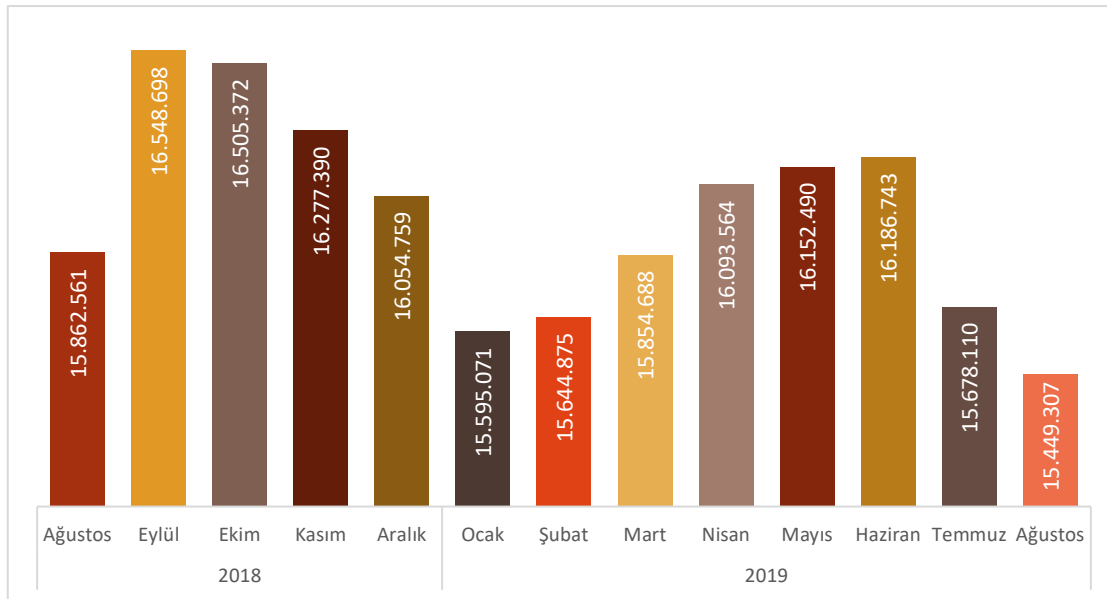
Grafik 2: İstihdam Edilenler (Mevsim Etkilerinden Arındırılmış) (Ağustos 2018-Ağustos 2019) (Bin)

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Ağustos 2019, DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

SİGORTALI İŞÇİ SAYISINDA 1 YILDA 413 BİN AZALMA

Grafik 3: Aktif Sigortalı İşçi Sayısı (4/a) (Ağustos 2018-Ağustos 2019)

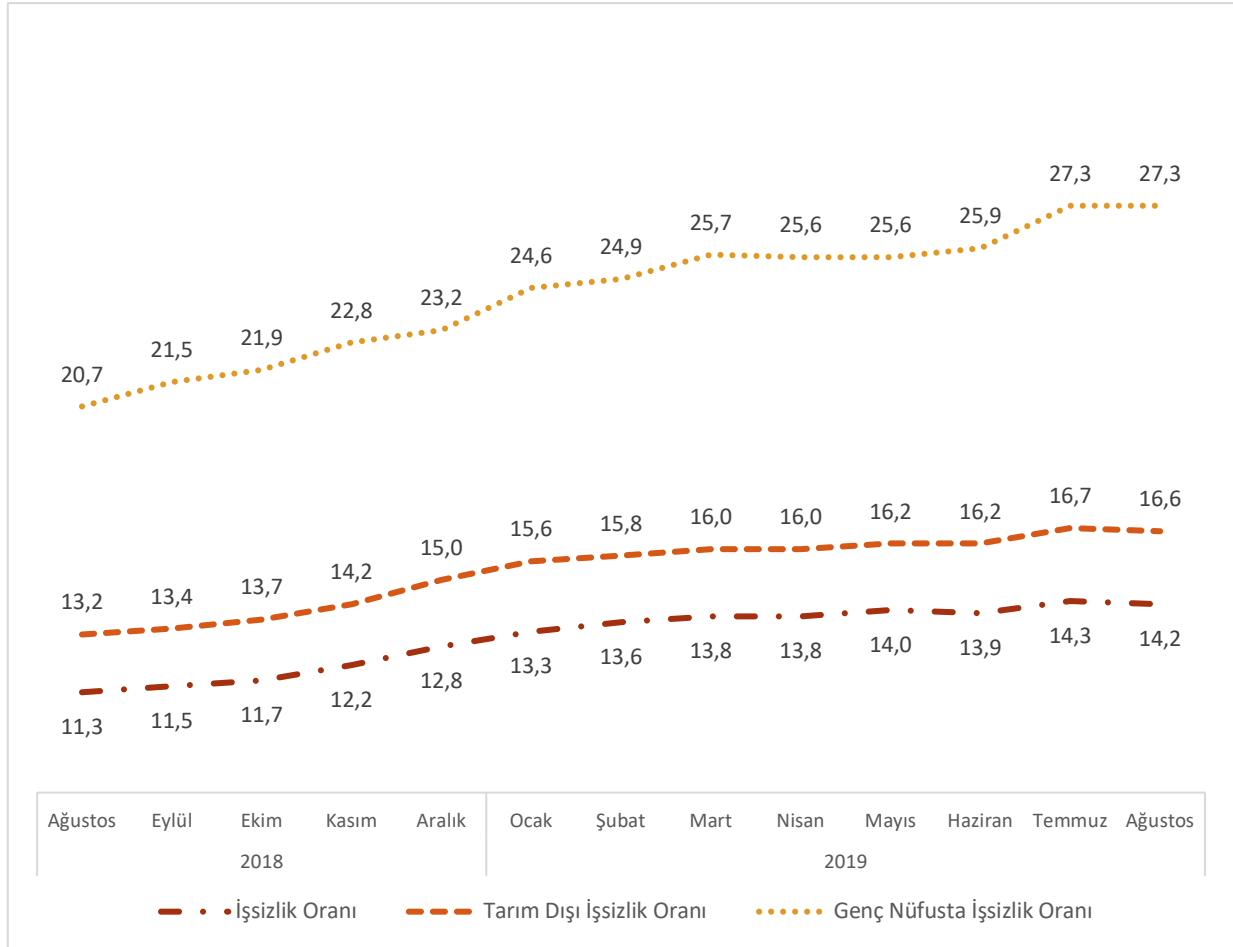
Kaynak: SGK Sigortalı İstatistikleri, Ağustos 2018 ve Ağustos 2019. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

SGK'nin yayımladığı sigortalı istatistiklerine göre Ağustos 2018'de 15 milyon 863 bin olan 4-a kapsamındaki aktif sigortalı işçi sayısı 1 yılda 413 bin azalarak Ağustos 2019'da 15 milyon 449 bine düştü (Grafik 3).

GENÇ İŞSİZLİĞİ YÜZDE 27,3

Krizin 1. yılında mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik artmaya devam etti. Ağustos 2018'de yüzde 11,3 olan mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı, Ağustos 2019'da yüzde 14,2'ye yükseldi. Mevsim etkisinden arındırılmış tarım dışı işsizlik 1 yılda yüzde 13,2'den yüzde 16,6'ya yükselirken, mevsim etkisinden arındırılmış genç işsizliği de 1 yılda 6,6 puan yüzde 20,7'den yüzde 27,3'e yükseldi (Grafik 4).

Grafik 4: Mevsim Etkisinden Arındırılmış İşsizlik Oranları (Ağustos 2018-Ağustos 2019) (%)

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Ağustos 2019, DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

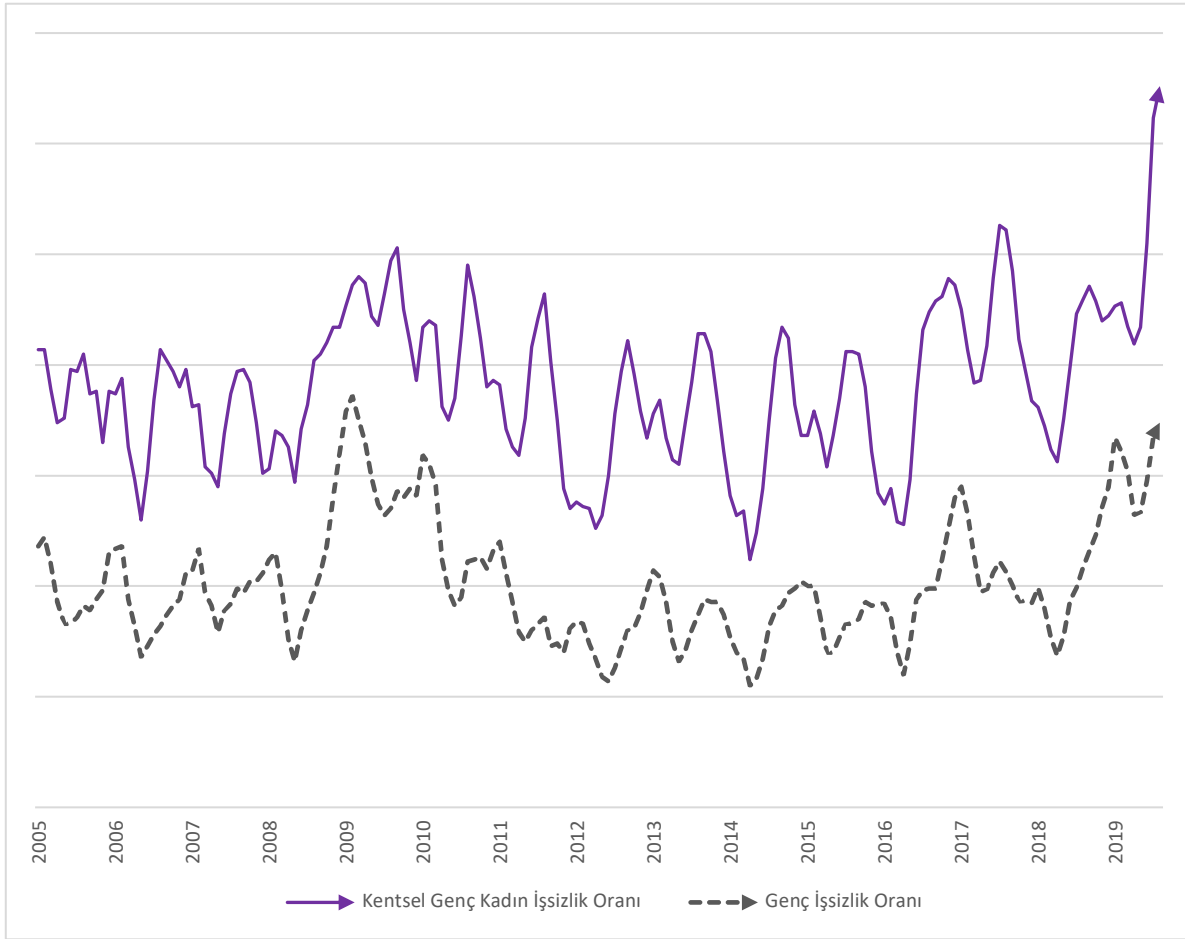
GENÇ İŞSİZLİĞİ YÜZDE 27,4

KENTSEL GENÇ KADIN İŞSİZLİĞİ YÜZDE 42,6

Son 1 yılda genç işsizliği ve kadın işsizliği kategorilerinde artış dikkat çekmektedir. Özellikle kriz dönemlerinde kadın işsizliğinin standart işsizliğe göre daha fazla arttığı bilinmektedir. Bu dönemde genç işsizliğinin artışının belirleyicisinin kentsel genç kadın işsizliğindeki artış olduğunu söylemek mümkündür.

Ağustos 2018’de yüzde 20,8 olan **mevsim etkilerinden arındırılmamış genç işsizliği Ağustos 2019’da yüzde 27,4’e** yükseldi. Son 1 yılda genç işsizliği 6,6 puan arttı. **Kentsel genç kadın işsizliği son 2 aylık periyotta yüzde 40’ları geçmiştir.** Kentsel genç kadın işsizliği Ağustos 2018’de yüzde 32,9 iken Ağustos 2019’da yüzde 42,6’ya yükseldi. **Kentsel genç kadın işsizliğinin artışında ekonomik krizin yanı sıra üniversite mezunu genç kadın işgücü artışının etkisi olduğu söylenebilir** (Grafik 5).

Grafik 5: Genç İşsizliği ve Kentsel Genç Kadın İşsizliği (2005 Ocak-2019 Ağustos) (Yüzde)

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Ağustos 2019, DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

GENÇ VE KADIN İŞSİZLİĞİ ZİRVEDE

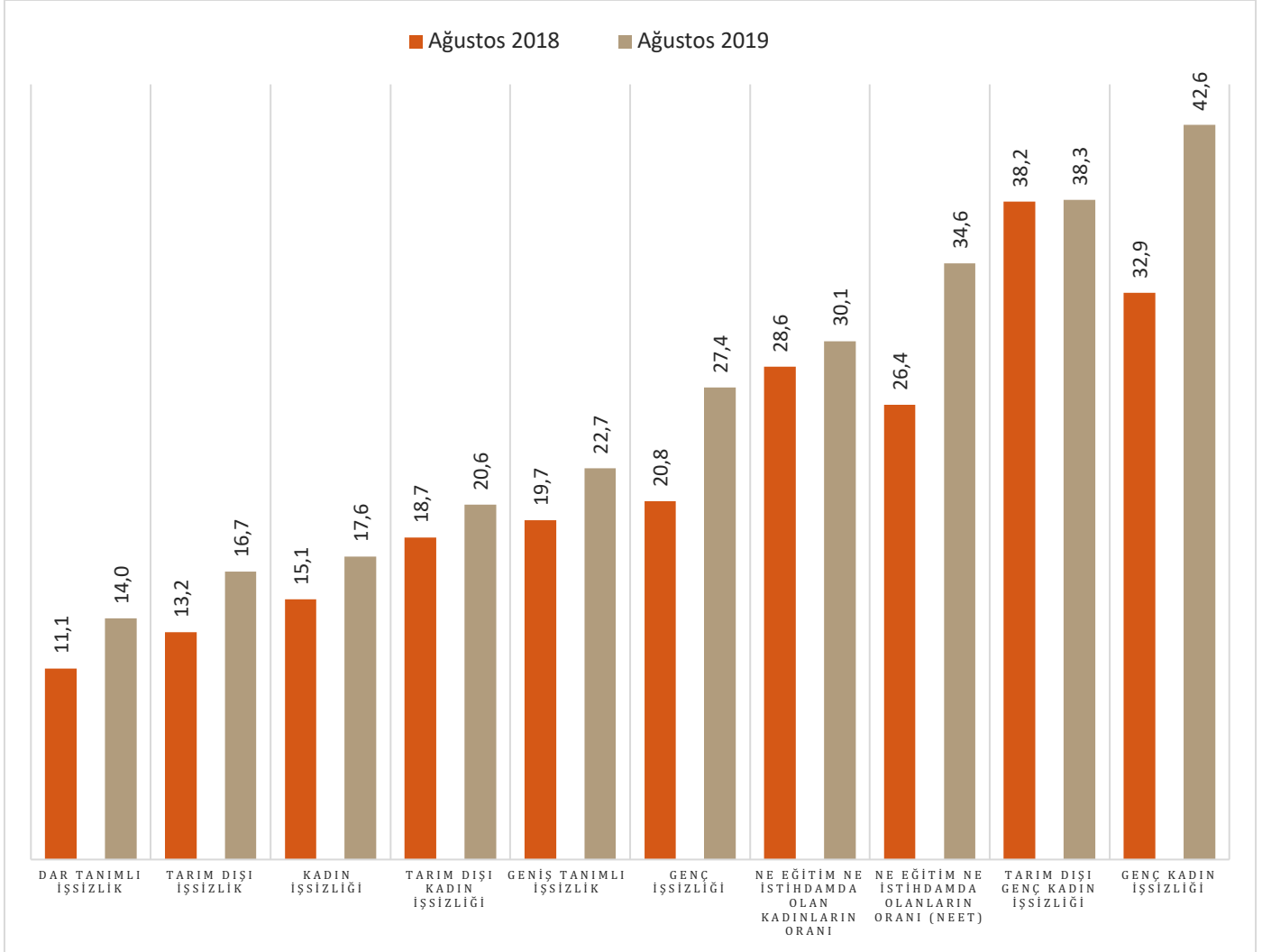
NE EĞİTİMDE NE İSTİHDAMDAN OLAN (NEET) KADINLARIN ORANI YÜZDE 38,3

Genç işsizliği ve kentsel kadın işsizliği tehlikeli boyutlara ulaştı. Son 1 yılda en fazla artış yine genç işsizliği ve kentsel genç kadın işsizliğinde görüldü. Genç ve kadın işsizliği hem düzey hem de artış hızı olarak ilk

sıralarda yer almaya devam ediyor. Bu dönemde ne eğitimde ne istihdam olanların (NEET) oranında artış görülmektedir. NEET kadınların oranı yüzde 38'lere ulaştı.

Mevsim etkisinden arındırılmamış genç işsizliği 6,6 puan artarak yüzde 20,8'den yüzde 27,4'e yükseldi. Mevsim etkisinden arındırılmamış kadın işsizliği yüzde 2,5 puan artarak 15,1'den yüzde 17,6'ya yükseldi. Genç kadın işsizliği 8,2 puan artarak yüzde 26,4'ten yüzde 34,6'ya yükseldi (Grafik 6).

Grafik 6: İşsizlik Türleri (Ağustos 2018- Ağustos 2019) (%)

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Ağustos 2018 ve Ağustos 2019, DİSK-AR (NEET: Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olanlar)

İŞSİZLİKLE MÜCADELE ÖNERİLERİ

- “Herkesin çalışması için, herkesin daha az çalışması” ilkesi doğrultusunda haftalık çalışma süresi gelir kaybı olmaksızın 37,5 saate, fazla mesailer için uygulanan yıllık 270 saat sınırı, 90 saate düşürülmelidir.
- İstihdam artışlarında kamunun payı dikkate değerdir. Kamu istihdamının artırılması, kamuda eğreti ve güvencesiz çalışma biçimleri yerine, kadrolu ve güvenceli istihdam artışının sağlanması yaşamsal önemdedir. Kamu girişimciliği ve hizmetleri istihdam yaratacak şekilde yeniden ele alınmalı ve kamuda personel açığı derhal kapatılmalıdır.
- İş başında eğitim adı altında çırak, stajyer, kursiyerlerin ve bursiyerlerin ucuz işgücü deposu olarak kullanılması uygulamasına son verilmelidir.
- Uluslararası çalışma normları doğrultusunda herkese en az bir ay ücretli yıllık izin hakkı tanınmalıdır.
- Güvencesiz çalışma biçimlerine son verilmeli, tüm taşeron işçilere kadro verilmelidir. Kamu taşeron işçileri kamu işçisi olarak kadroya alınmalıdır.
- Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) “insana yaraşır iş” yaklaşımı temelinde herkese güvenceli ve nitelikli işler sağlanmalıdır.
- Sendikal hak ve özgürlüklerin kullanımı güvence altına alınmalı, sendikal barajlar kaldırılmalı, herkesin sendika hakkını özgürce kullanabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Toplum yararına çalışma programları kapsamında çalıştırılanlar daimî işçi statüsüne geçirilmelidir.
- İşsizlik Sigortası Fonunun amaç dışı kullanımına son verilmelidir.
- İşsizlik sigortasından yararlanma koşulları iyileştirilmelidir. Son üç yılda 600 gün çalışma koşulu kriz döneminde 180 güne indirilmelidir.
- Kadın istihdamının artırılması ve işsizliğinin azaltılması için işgücü piyasalarındaki cinsiyetçi uygulamalara son verilmeli, ev içi bakım hizmetleri devletin gereken nitelikli, yaygın ve ücretsiz bakım hizmetlerini sağlaması ile kadının üzerinden alınmalıdır.